

”Lands bygds arvet”

En Resurs

Bearbetning &
presentation:
Eva Salevid,
Kof-nämnden,
Kinda Kommun

**Det här
presenterades vid
medborgarmötet
14 juni i Björkfors:**

KINDA VISION 2010 – ETT
SKÅNSKT

DEMOKRATIEXEMPEL

Klicka på:

[www.kindase.se/kommunen/Kinda
vision_2010/Anteckningar_2004/](http://www.kindase.se/kommunen/Kinda_vision_2010/Anteckningar_2004/) :

”Presentationsmaterial från
träffen i Björkfors”

”Landsbygdsarvet” (Rural Heritage”) kan definieras:

”Landskap som mejslats fram
under århundradenas lopp av
människor som haft sin
utkomst av landet
och rent generellt :
utnyttjande av de naturliga
resurserna”

Europarådet
1994

Vad är alltså landsbygdsarvet för oss här idag?

◆ Att tänka "arv" på nya / fler
sätt:

- Turism
- Social-kulturell aspekt
- Ekonomisk aspekt
- Utbildningsmässig aspekt

Meningsfulla projekt enligt CoE/CEMAT

Skapas enligt Europarådet och CEMAT* till att börja med genom att följande fyra frågor ställs och besvaras:

1. **Varför vill vi göra något för natur/kulturarver?**
2. **Är det för att bevara och bibehålla en hotad tillgång eller är det för att delta i och stödja en mer långsiktig politik?**
3. **Vill vi enbart överlåta **arvet**, eller vill vi även dra till oss turister och **näringar**, förbättra mänsklig **miljö** och bekämpa avfolkningen på landsbygden; kan dessa ting förenas och i så fall hur?**
4. **Hur kommer det projekt vi tänker oss stödja – eller tvärtom inte stödja – denna policy?**

* Committee of Senior Officials of the European Conference of ministers responsible for Regional/Spatial Planning

Hur kan man observera landsbygdsarvet?

- ◆ Europarådets observationsmetod:
  - Klargöra projektets natur
  - Avgränsa området
  - Komma överens om vad man själva menar med landsbygdsarv
  - Bestämma och beskriva sitt arv
  - Förstå samband och förändring
  - Arv och utveckling
  - Värdera sitt arv !

”Klargöra projektets natur!:

◆ I ett ”utvecklingsprojekt”: kan fler vara med ?

- Föreningsordförande? Organiserade ungdomar? Pensionärsföreningar? Skilda landsbygdsföreningar som t ex bygdegårdar – finns andra? Valda representanter? Tjänstemän? Boende i området? Boende i tätorter? I samma eller flera kommuner? Med liknande intressen eller med kompletterande sådana (t ex så att folk från stad och land går ihop om ett gemensamt projekt)? Lärare? Vuxenstuderande och/eller -praktikanter? Bönder? Jordbrukskonsulenter? De som jobbar med turism? De som ansvarar för turism på kommunal eller regional nivå?

OLIKA KOMPETENSER...

◆ Vilka metoder finns för att väcka intresse?

- Möten, utställningar, AV-media, artiklar i den lokala tidningen och fackorgan, som en del i utbildningsserie, guidade besök, "ha kul-aktiviteter"

◆ Vilka aktiviteter kräver just detta projekt?

- Utforskning, uppletande, listning, "ren" forskning, bevarande och förhöjande av värdet av det man vill vårda (Höganlid), är det ett bevarande eller ett utvecklingsprojekt? (ex "järnvägsstationen i Kisa"?) Kan man tänka sig en ny användning?

”Avgränsa området”

- ◆ ... t ex kommunen, som har ett långt arv...
- ◆ ... eller ett område med en gemensam ”geografi” – en dal, en kulle, en viss typ av terräng...
- ◆ ...eller som består av flera småkommuner med liknande arkitektoniska, ekonomiska och kulturella drag: Sommenbygden, Åsundabygden...

”Komma överens om vad man menar med landsbygdsarv”

LANDSBYGDSARV kan alltså kännas igen på många olika sätt:

- På plats (jmf KKs ”Huset” dokumentation!)
- Dokumentärt (existerande databaser)
- Genom enkel lokalisering av vad som finns (som här).

För att lyckas bör det avsättas tid att lära känna (på nytt), t ex genom:

- KONTRASTERING AV OLIKA BILDER? (gemensam egendom, känslomässiga, estetiska, eller ”så-är-det-skäl” (identitet)...
- KONTRASTERING AV OLIKA HÅLLNINGAR (ägare, kommunchefer, bönder, boende, besökare, MILJÖVÄNNER...)?
- Egna utgångspunkter, definitioner av det kulturella eller historiska arvet, av gemensam egendom... **ALLTSÅ OLIKHETER IGEN!**

”Bestämma och beskriva sitt arv”

◆ Tematiskt

- Vatten, (tvättstugor, dammar, brunnar, slussar, pumpar)
- Arbete (hantverk, jordbruk, skog, småindustri - kanske självklart för dig och för mig men inte för alla...)
- Resor (järnvägsspår, stigar, vägar)
- Övergångsställen (vadställen, broar, akvedukter)

◆ Olika platser

- Historiskt
- Boende - arbete
- Myndigheter- umgängesliv
- Tätorter – långt ut på landsbygden, etc

FORTS

◆ Från det synligaste till det mest fördolda

- Från det stora: landskap, samhällen - till det lilla och isolerade
- Från det skyddade till det hotade
- Från det uppenbara eller ovanliga (turistbroschyrer, press, vissa vägar) till det vardagliga, som man inte alltid upplever som "arv": de flesta hus som ännu bebos, en trädlinje, en mattradition...)
- Från det som fungerar som arv idag till ett övergivet eller föråldrat kulturarv...)

”Förstå samband och förändring” !

- ◆ Historisk utveckling (ex: EMILE!)
- ◆ Landskapets utveckling
- ◆ Förändringar i boende och tomtanvändning genom ekonomisk, teknisk, social och kulturell påverkan (t ex redogörelserna från de närmast berörda, jmf ”Huset”-bladet i K&F:s kulturpolicy!)

”Sätta in arvet i ett lokalt utvecklingssammanhang”

- ◆ Genom att uppmuntra till dialog på alla nivåer (jmf Margot Wallström: ”bygga demokratiska infrastrukturer”)

Landsbygdsarvet kan bli en modern tillgång. Det är idag inte fråga om en nostalgitripp till till en bättre tid, utan kan bli drivfjädern för lokala utvecklingsprojekt. Så sett kan den mobilisera företagssektorn inom en hel region.

HUR? – Genom att bestämma vilka aktiviteter när det gäller landsbygdsarvet som främjar tillväxt

- ◆ Traditionellt kunnande som sätts i ett ekonomiskt-kulturellt sammanhang (utställningar, demonstrationer, tolkningscentra, traditionella hus, evenemang)
- ◆ Omformande av traditionella byggnader för allmänhetens bästa : Columbia, Björksund – Thorn?
- ◆ Utveckla turismen (vandringar, leder, vilka turister? Service och tjänster?)
- ◆ Stödja lokal kvalitetsproduktion, (marknader, gårdsbutiker)
- ◆ Utnyttjande av kulturella aktiviteter och händelser (Kultur & fritidsnämnden?)
- ◆ Jordbrukslandskapet och dess användning ("arvet" ingår även i åtgärderna inom jordbruks och miljöområdena, i planer för hållbar utveckling och i översiktsplaner, etc. Samarbete med Miljö, bygg & räddningsnämnden?)
- ◆ Bestäm vilka mellankommunala projekt som finns och/eller att utveckla...

”Värdera sitt arv”

Genom att:

- ◆ Bedöma förändringar (nuvarande status; tecken på förändring; lämpligt för utveckling)
- ◆ Sammanfoga positiva och negativa aspekter !
- ◆ Utbyta erfarenheter och åsikter om landsbygdsarvet !

Detta anses INTE vara en fråga bara för experter utan som att ALLA PARTER är beroende av att vi erkänner landsbygdsarvets värde. Utvärderingen av landsbygdsarvet är av denna anledning en demokratisk medborgarfråga, det gäller ju att utnyttja allas vaksamhet och allas engagemang när vi bevarar och utvecklar.

Landsbygdsarvet kan diskuteras inom ramen för K&f:

- ◆ Utbyten om arvets egenvärde för kommunen, av känslomässiga, estetiska och identitetsskäl
- ◆ Utbyten om varför vissa kulturarv anses vitala (p g a starka ekonomiska, sociala eller symboliska skäl) och omvänt: om och i så fall varför andra typer av kulturarv ses som utslocknade, övergivna eller föråldrade – glesbygdsproblem?
- ◆ Utbyten om värdet/nivån på befintliga resurser (hus, trafik, tjänsteutbud...); om hur man kan förbättra vad man har genom eventuell omdisponering av resurserna (IT-café för ungdomar – hur?)
- ◆ Utbyten om turism – vill man ha den och så fall vilken?
- ◆ Utbyten om olika visioner när det gäller arvet: Idylliskt? "Klass-mot-klass"? Modernt? Multikulturellt?

VI HAR JU EN FIN SAMLINGSSAL I ETT FINT BIBLIOTEK

Vad ingår i landsbygdsarvet?

- **Landskapet**
- Byggnader
- Privatsfären
- Jordbruk, skog och fiske
- Mat
- Hantverk och industri
- Ortens/ orternas / kommunens liv
(*"Community Life"*)

Exempel: "Byggnader"

På landet är det ALLA byggnadsverk –inklusive sådant som tvättstugor, gårdsgårdar – som ger området dess struktur...

- ◆ Officiella byggnader, bondgårdar och bostäder, hantverks- el industrilokaler, arbetslokaler (inkl ladugårdar, lador, hägn och tillfälliga byggnader), historiska byggnader, m m

FORTS

Bedömningskriterier för bondgårdar och bostäder

- ◆ Allmänna frågor (Vilken arkitekturstil? Egenheter som haft en praktisk, social eller religiös betydelse? Har betydelsen förändrats över tiden? Används byggnaden idag? Om inte : varför? (ny teknik idag, etc)? Är byggnaden typisk för regionen? Vilka material? Varifrån? Är den välbevarad? Vad kan sägas om läge och plats?
- ◆ Utvärdering, positivt: (byggnaden vittnar om aktiviteter som fortfarande utförs, den upprätthåller en traditionell arkitektur, lokala färdigheter och praktiker, miljömässiga hänsyn, lokalbefolkningens investering för dess bevarande, etc...)
- ◆ Utvärdering, negativt: studera varför vissa regionala byggnadsstilar överges och varför man inte tar upp vissa element när man bygger nytt, i vad mån lokalbefolkningen inte bryr sig om dem, försummelser när det gäller vissa färdigheter/praktiker och vad detta beror på, miljöfaror, etc...)

Exempel: "Mat"

- ◆ Genom att räkna in mat och matvanor till landsbygdsarvet understryks att regionala och lokala produkter bidrar till det studerade områdets rykte. Finns en försäljning – hur?
- ◆ Traditionell mat, några olika frågor: (Är maten typisk för regionen? Säljs den överallt eller bara på vissa platser? Varför? Hur äts eller har dessa produkter ätits – ingår tillbehör, etc? Finns speciella ätritualer förknippade med maten? Har de förändrats över tid? Hur dukade man förr och nu? Vilka matvanor fanns och finns, etc?)
- ◆ Utvärdering, positivt: (studera hur traditioner har bevarats fram till idag, varför de fortfarande behövs och hur de passar in i modernt liv; också hur de används för kulturella, "turistiska" och ekonomiska syften och för "*the community*" - samhället...)
- ◆ Utvärdering, negativt: Notera avsaknad av speciell regional mat och hur detta frivilligt eller ofrivilligt är resultat av en försummelse vad gäller denna kulturarvsaspekt hos befolkningen.

Exempel: "den privata sfären"

- ◆ Till landsbygdsarvet räknas även begreppet privatsfär som innefattar dels familjen och hur den organiseras, dels det sociala livet, d v s relationerna mellan familjen/individerna och de personer man närmast har kontakt med (grannar, lokal butik, föreningar)
- ◆ Några positiva aspekter av detta: familjelivets vitalitet, betydelsen av att minnen förs vidare, trädgårdar, etc. Vidare: De positiva effekterna av ett socialt liv...
- ◆ Negativa aspekter: Upplösning av familjer, att familjers historia förs vidare eller glöms bort; isolering...

Att läsa landskap mer än bara ett exempel...

I CoE/CEMAT hör landsbygdsarvet hemma i en utvidgad tolkning av kulturarvet.

Huvudkomponenterna är

- ◆ Regional planering (odlad mark, ängar, skog, vatten, bebyggda områden – från byn till den mest isolerade enskilda bebyggelsen)
- ◆ Jordbrukslandskap
- ◆ Kommunikationskanaler (stora vägar och små, navigeringsleder, järnvägar, 3G-master och bredband)

Landsbygdsarvet är nyckeln till en hållbar utveckling!

- ◆ Den formar idag utvecklingsaktörer
  - I skolan
  - genom "landsbygdsuniversitet"...("along the lines of the Scandinavian adult education establishments"
  - Genom "kunskapspooler" (kommunen?, regionen? Leader+?)
  - "Players' forums"
  - Tillväxtaktörer som erbjuder tematiska/metodologiska introduktioner
  - Informationsutbyten (även med institutioner)
  - Rundabordsdiskussioner som är öppna för observatörer
- ◆ Den ÄR en utvecklingsfaktor
  - För regionen (konkurrensen mellan dem, befolkningsutvecklingen)
  - På nationell nivå (denna Guide?)
  - Och internationellt: (Vildlivs o habitat konventionen 1979 (Agenda 21 Natura 2000), LANDSKAPSKONVENTIONEN, 2000

FORTS

Landsbygdsarvet som utveckling ...

Du och jag kommer att kopplas upp mot det vidare samhället i och med att nationella, regionala och lokala nivåer skall stödja landsbygdens arv:

- Genom målinriktad aktiviteter (undervisningsväsendet, föreningslivet)
- Genom att lyfta fram och synliggöra sambanden: (kommuner, länsstyrelse, Leader+, ÖSTSAM, regionen...)
- Genom infrastruktur, tjänster anpassade till förhållandena på landsbygden
- Genom **demokratiska** mötesplatser (även mellankommunalt, regionalt och med Europa)

TILL SLUT: De 45 länderna i Europa får idag väldigt olika stöd: "Certain enhancement programmes have been built on this basis..."

SLUT